

Kulturelt var i efterkrigsårene frem til 1950'ernes slutning den kvantitativt dominerende forholds måde i befolkningen bestemt af et ønske om at lægge krigen bag sig og trods tidens storpolitiske spændinger og supermagternes våbenkapløb at genetablere en tryk og ukompliceret hverdagsnormalitet, hvad også massemediernes billedverden og trivallitteratur bidrog til.

I opposition hertil var der i dele af den kulturelle offentlighed repræsenteret en stærk kritisk bevidsthed, der ønskede at erkende omfanget af den civilisationskrise, som verdenskrigen havde frembragt, og derfor også ønskede at gøre op med de værdier og utopier, som havde domineret

1930'ernes kulturkamp. Kritikken rettede sig både mod de totalitære ideologier – nazisme, fascisme og kommunisme – og mod drømmen om, at sociale og materielle fremskridt i sig selv kunne skabe et mere humant samfund. Denne forholds måde blev formuleret af både ældre forfattere (jf. s. 140) og yngre som Thorkild Bjørnvig (1914-2004), Ole Wivel (1921-2004) og Ole Sarvig (1921-81) og af billedkunstnere som Asger Jorn (1914-73) og Palle Nielsen (1914-72). Sammen med ligesindede søgte de gennem deres kunst at artikulere et i deres øjne mere gyldigt menneskebillede end massemediernes, og dermed at udtrykke et sandere billede af efterkrigstidens moderne, sønderdelte verden.

Fig. 182 Interiør i parcelhus fra 1958, tegnet, møbleret og beboet af Børge Mogensen.

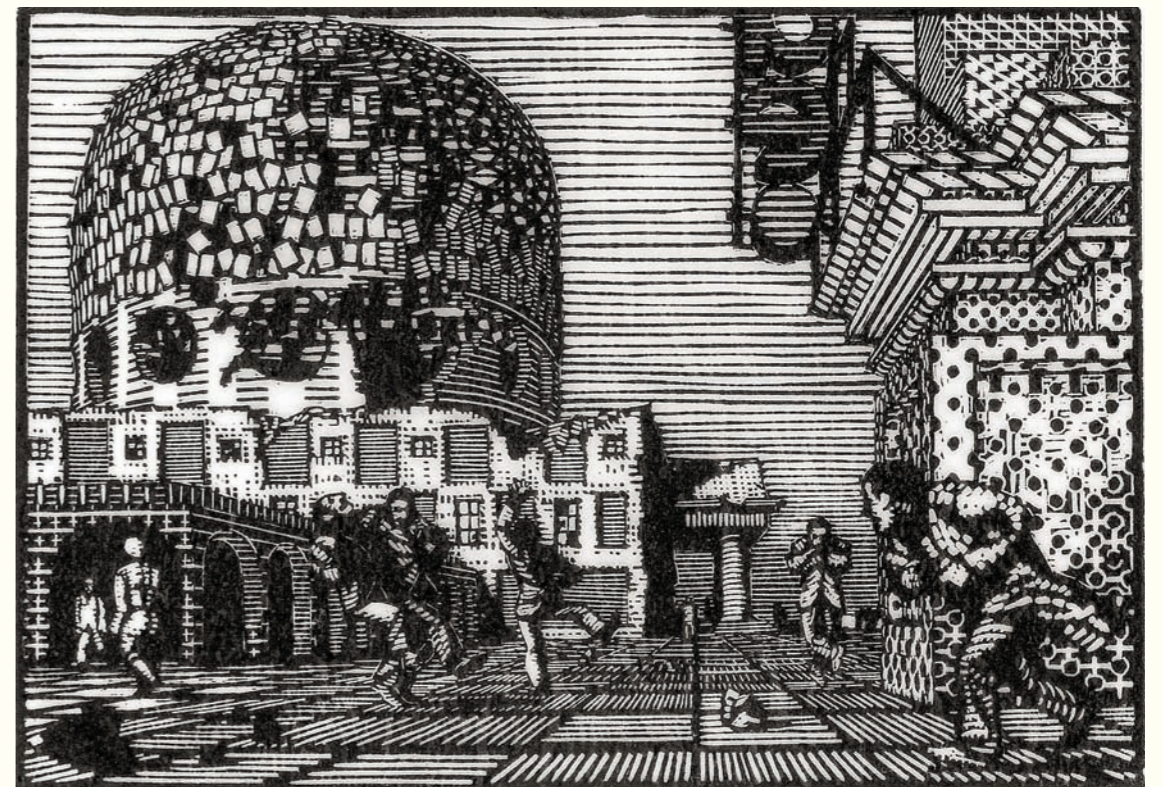
I løbet af 50'erne blev det især blandt middelklassens akademikere opfattet som god smag at indrette hjemmet med funktionalistiske møbler og moderne grafik. To af bidragerne hertil var Børge Mogensen og Palle Nielsen, der privat var nære venner og ofte lod deres arbejder flankere hinanden ud fra en opfattelse af, at såvel møbler som billedkunst for at være tidsvarende måtte tilpasses 'almindelige menneskers' økonomi.

Imidlertid synes netop deres udtryksformer at markere en uforenelig modsætning. Mogensens møbelformgivning repræsenterer det sociokulturelle engagement, som siden 30'erne havde handlet om at få folk til at tilegne sig de formudtryk, som var adækvate resultater af moderne rationelle produktionsteknikker og materialevalg. Ved således i dobbelt forstand at tilstræbe en 'hjemliggørelse' af de med moderniteten fremkomne ressourcer var det Mogensens intention at gøre hjemmelivet smukt harmonisk og praktisk.

I modsætning hertil udtrykker Palle Niensens grafik helt utvetydigt en eksistentiel hjemløshed i den moderne verden.

Eurydike afhentes

Tidens narre

Fig. 183 Linoleumssnit af Palle Nielsen fra første del af Orfeus og Eurydike (1959).

Billedrækken er en fortolkning på moderne vilkår af den antikke myte om sangeren Orfeus, hvis elskede Eurydike dør, hvorfor han opsøger hende i dødsriget hinsides floden Styx og forsøger at få hende tilbage til livet, men forgæves.

I første del af Palle Niensens værk, der først afsluttedes i 1984, skildres Orfeus' tab af Eurydike. Han befinder sig i en metropol ved en flod, i et grænseland og prisgivet en mareridtsagtig tilstand af adskillelse, angst og destruktion, et offer for ukontrollable kræfter. I Palle Niensens anskueliggørelse af menneskets vilkår udtrykkes et radikalt modernitetsubehag og en angst for et truende ragnarok, en emotionel og eksistentiel afmagtstematik.